III B-22438
Biblioteca
Universității Iași

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ERNEST ABASON
CONFERENȚIAR LA ȘCOALA POLITECNICĂ
DIN BUCUREȘTI

† TRAIAN LALESCU

EXTRAS DIN BULETINUL SOC. POLITECNICE No. 7, IULIE 1929

1929

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ERNEST ABASON
CONFERENȚIAR LA ȘCOALA POLITECNICĂ
DIN BUCUREȘTI

REÎNREGISTRAT
1 MAI. 1941
Biblioteca Universității Iași
2719/1929

† TRAIAN LALESCU

EXTRAS DIN BULETINUL SOC. POLITECNICE No. 7, IULIE 1929

1929

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY
0 000008 20047 BCU IAȘI

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Biblioteca Universității Iași

† TRAIAN LALESCU

BCU IAȘI CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Tiparul Göbl S. A.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

† TRAIAN LALESCU

Incetarea din viaţă, atât de timpurie a lui *Traian Lalescu* înseamnă un mare doliu pentru ştiinţa şi şcoala românească!

Numele lui *Traian Lalescu* pătrunsese în anii de după războiu şi în massele mari ale publicului, care începuse să-l cunoască mai mult prin aporturile pe care le-a adus problemelor financiare la rezolvarea cărora a colaborat, decât prin marile lui merite ştiinţifice, care au rămas cunoscute unui cerc destul de restrâns.

Pentru aceia cari i-au cunoscut mai de aproape, firea sa entuziastă, temperamentul său comunicativ, însufleţirea ce ştia să o dea oricărui lucru căruia i se devota,—curmarea bruscă a acestei vieţi în plină floare a vârstei şi în plină ascensiune, a însemnat o dureroasă surpriză, cu toate că se ştia în ultimul timp că era grav bolnav.

Impunătoarea înmormântare care a avut loc în după amiaza zilei de 18 Iunie, prin lumea care a ţinut să ia parte şi prin cuvântările emoţionante ce s'au rostit, a fost o mărturie a admiraţiei de care se bucura *Lalescu* şi o mângăiere pentru îndurerata sa familie.

D-l *Vintilă Brătianu*, vorbind în numele partidului liberal şi în numele său personal, a subliniat pe lângă toate însuşirile de om de ştiinţă, frumoasa cultură generală pe care o avea *Lalescu* precum şi claritatea de gândire şi exprimare a spiritului său. D-sa a arătat în cuvinte tremurătoare de emoţie, multiplele cunoştiinţi şi marea putere de muncă a lui *Lalescu*, care a fost unul din cei mai muncitori colaboratori pe cari i-a avut d-sa.

In afară de contribuţia omului de ştiinţă, d-l *Brătianu a*

arătat că *Lalescu* binemeritează şi pentru entuziasmul cu care a îmbrăţişat cauza Banatului al cărui fiu era, atât la Paris în epoca tulbure de după războiu cât şi mai târziu în România Mare.

A urmat cuvântarea d-lui profesor *Ermil Pangratti*, care în numele Universităţii a reliefat golul ce rămâne în urma lui *Lalescu*, subliniind deopotrivă meritele pe care le-a avut defunctul, atât pe tărâmul ştiinţific cât şi pe acela politic.

In numele Societăţii române de Ştiinţe, a vorbit d-l Profesor *G. Ţiţeica* arătând că la primul Congres al matematicienilor români ţinut în luna Mai 1929 la Cluj, s'a simţit lipsa lui *Lalescu*, unul din făuritorii tinerei generaţii de matematicieni români de astăzi.

D-l Profesor *D. Germani* a adus ultimul salut celui dispărut, în numele Şcoalei Politecnice din Bucureşti; D-l Profesor, *Gh. Em. Filipescu* a vorbit din partea Societăţei «*Gazeta Matematică*», iar d-l Profesor *V. Vâlcovici* în numele Şcoalei Politecnice din Timişoara, al cărei iniţiator, organizator şi cel dintâiu director a fost *Lalescu*.

D-l Ministru *Sever Bocu* a vorbit în numele Banatului, relevând meritele lui *Lalescu*, de a se fi interesat deaproape de chestiunile bănăţene, iar d-l profesor *E. Brancovici* a vorbit în numele «*Asociaţiei culturale bănăţene*» din Caransebeş.

Elevi ai Şcoalei Politecnice din Bucureşti şi Timişoara au purtat apoi pe umeri coşciugul cu trupul aceluia ce a fost *Lalescu*.

Cortegiul funebru pornind dela locuinţa defunctului, s'a oprit câteva clipe în dreptul Facultăţii de Ştiinţe, iar apoi s'a îndreptat spre Cimitirul Bellu, unde după o cuvântare a preotului din comuna natală a părintelui lui *Lalescu*, a avut loc înhumarea.

* * *

Traian Lalescu s'a născut în Bucureşti în anul 1882 în ziua de 12 Iulie st. v., fiind de origină bănăţeană prin aceia că părintele său s'a născut în Comuna Corni (Banat). Tatăl lui *Lalescu* a ocupat diferite funcţiuni la stat, fiind întâiu funcţionar la Banca Naţională iar apoi administrator la Creditele Agricole, în Craiova, Roman şi Iaşi.

Așa se și explică faptul că *Lalescu* și-a făcut studiile gimnaziale la Craiova, (primele două clase), la Roman (ultimile două clase) iar cursul superior al liceului l'a urmat în întregime la liceul Internat din Iași.

In liceu, *Lalescu* a fost premiantul întâiu în toate clasele și l'a absolvit obținând premiul de onoare; pentru aceste merite deosebite numele lui *Lalescu* se găsește săpat pe tabla de onoare a liceului Internat din Iași.

Deși corespondent la «*Gazeta Matematică*» încă depe când era în clasa cincea a liceului, *Lalescu* avea o egală înclinare pentru științe cât și pentru literatură, astfel că la terminarea liceului era sfătuit de profesorii săi să îmbrățișeze una sau cealaltă dintre aceste ramuri, prezicându-i-se un viitor strălucit.

Adevărul este că *Lalescu* era deosebit de bine dotat dela natură; talentat și dornic de a se instrui în toate direcțiile, el cultiva cu plăcere și după ce se specializase în matematici, — filozofia, literatura, desenul și muzica. Calitățile literare ale lui *Lalescu* se pot recunoaște în tot ce a scris, chiar în ramura socotită atât de aridă a matematicilor.

Terminând liceul, *Lalescu* vine la București, iar în toamna anului 1900 el se prezintă la examenul de admitere în Școala Națională de Poduri și șosele și reușește întâiul, succes care însemna foarte mult pe acea vreme, dat fiind greutatea examenului și selecția ce se făcea la admiterea în școală.

Deși foarte dotat pentru orice ramură de știință căreia i s'ar fi dedicat, *Lalescu* părăsește după trei ani școala de poduri și șosele și se înscrie la Facultatea de Științe, la secțiunea de matematici, unde a fost elevul strălucit al d-lor Profesori *David Emmanuel*, *Ermil Pangratti*, *Gh. Țițeica*, *Anton Davidoglu* și *N. Coculescu*.

Să se fi datorit această schimbare bruscă în cariera lui *Lalescu*, regimului de disciplină riguroasă, aproape militară a vechei Școale de poduri și șosele, sau mai degrabă atracției tot mai mari pe care o simțea pentru matematicile pure?

Nu am putea preciza; a fost însă un noroc atât pentru *Lalescu* cât și pentru știința românească, această schimbare, deoarece spiritul său fin și pătrunzător a putut găsi în matematici terenul cel mai propriu de desvoltare.

Ascensiunea lui *Lalescu* a fost din cele mai repezi şi mai interesante: în anul 1905 el termină cu succes Universitatea şi pleacă apoi la Paris unde trece din nou licenţa în matematici, urmărind de aproape cursurile d-lui *E. Picard*, pe care l'a socotit totdeauna ca pe *maestrul* său; în biblioteca Universităţii din Paris, *Lalescu* şi-a format, după cum singur spunea, o bună parte din cultura matematică, citind deopotrivă de mult Analiza şi Geometria, iar în anul 1908 susţine cu mare succes teza sa de doctorat, tratând despre ecuaţiile integrale.

Dela Paris, *Lalescu* pleacă la Göttingen, acest centru celebru al matematicilor, unde leagă legături de prietenie ştiinţifică cu tinerii profesori de acolo; ia parte activă la lucrările de seminar şi îşi atrage simpatia marelui matematician german *D. Hilbert*.

Despre frumoasele amintiri pe care *Lalescu* le-a lăsat ca matematician în cercurile ştiinţifice dela Göttingen, au avut ocazia să se convingă şi tinerii noştri licenţiaţi, care s'au dus în ultimii ani să-şi complecteze studiile în această Universitate.

După terminarea studiilor *Lalescu* se întoarce în ţară plin de entuziasm şi de speranţe.

Este foarte interesant de urmărit cum, cu toate marile lui calităţi şi având o lucrare ce fusese remarcată de lumea ştiinţifică din occident, ascensiunea sa în cariarea didactică, deşi foarte rapidă, începe dela cea mai modestă treaptă: *profesor de gimnaziu*.

Exceptând faptul că pe timpul cât era student fusese profesor la Institutul Pompilian din Bucureşti, *Lalescu* îşi începe de fapt cariera didactică la Giurgiu, ca profesor de matematici la gimnaziul local, unde a funcţionat în anii şcolari 1906—1910. In atmosfera liniştită a acestui oraş de provincie, *Lalescu* a complectat unele rezultate, ce stabilise în teoria ecuaţiilor integrale şi a trimis de acolo câteva note la Academia de Ştiinţe din Paris.

Dela Giurgiu, *Lalescu* este transferat în Bucureşti la Seminarul Central şi în urmă la Gimnaziul Şincai şi Cantemir; însărcinările pe care le primise însă în învăţământul superior

îl împiedică de a mai funcţiona ca profesor secundar şi demisionează din acest post pe ziua de 1 Oct. 1912.

In învăţământul superior îl găsim pe *Lalescu* funcţionând ca asistent de lucrări grafice la Şcoala de Poduri şi Şosele dela 1 Iunie 1909, profesor titular fiind d-l Inginer *Ion Ionescu*, actual profesor de Poduri la Şcoala Politecnică; la 15 Mai 1910, *Lalescu* demisionează din acest post şi este numit pe ziua de 1 Aprilie 1911, profesor titular de Geometrie analitică la aceiaşi şcoală, la catedra pe care o ilustrase *Spiru Haret*.

Paralel cu aceasta, *Lalescu* ocupă la Universitate, rând pe rând, funcţiunile de Conferenţiar de Algebră Superioară dela 1910—1913, profesor suplinitor de Mecanică raţională (1911), asistent la catedra de Geometrie Descriptivă, (1912), profesor titular fiind d-l *Ermil Pangratti*; apoi profesor agregat de Algebră superioară şi Teoria numerelor (1913) şi în fine profesor titular la aceiaşi catedră dela 1916 şi până la încetarea sa din viaţă.

Examenul de docenţă, *Lalescu* îl trece la 25 Iunie 1909.

In timpul războiului, *Lalescu* deşi scutit de serviciul militar, din pricina sănătăţii sale debile, se devotează totuşi la Iaşi, unui serviciu auxiliar, obositor şi de mare răspundere, cenzura telegrafică.

In 1917, după defecţiunea rusă, în momentele de grea cumpănă pentru ţară, când s'a simţit nevoia de a se menţine cât mai strânse legăturile cu marii noştri aliaţi, printre cei unsprezece profesori universitari trimişi în acest scop, în capitala Franţei a fost şi *Lalescu*.

Aceasta a fost prima însărcinare politică pe care o primea *Lalescu* şi care avea să schimbe, prin preocupările de mai târziu, traectoria omului de ştiinţă.

Ajuns la Paris, după o călătorie plină de riscuri, *Lalescu* ia parte activă la mişcarea grupată în jurul ziarului «La Roumanie», care a adus mari servicii cauzei naţionale.

La Paris, *Lalescu* conştient de origina sa bănăţeană şi de datoriile ce i le impunea această calitate, scrie în limba franceză o monografie asupra Banatului, atrăgând atenţiunea lumii politice din Occident asupra drepturilor istorice ale României asupra acestei provincii.

Entuziasmul şi puterea sa de muncă nu au putut fi însă absorbite, pe timpul şederii sale la Paris, numai în direcţia politică; astfel în 1919 îl găsim pe profesorul universitar *Traian Lalescu*, ca simplu elev al şcoalei superioare de electricitate, alături de d-nii profesori *Germani*, *Ion Constantinescu* şi alţii.

Faptul că *Lalescu*, după ce îşi câştigase o situaţie universitară, a urmat şcoala superioară de electricitate, nu se datoreşte unei simple întâmplări; el era convins de importanţa pe care o are pentru un matematician cunoaşterea cât mai aprofundată a Fizicei şi era mai de mult doritor să-şi complecteze cunoştinţele în acest domeniu.

Încă din 1915, elevii de pe atunci ai anului III ai vechii şcoli de poduri şi şosele numărau printre ei la cursul de electricitate şi electrotechnică, predat de d-l *Profesor Vasilescu-Karpen* şi pe *Traian Lalescu*, care venea regulat şi lua notiţe ca şi ceilalţi elevi regulaţi ai şcoalei.

Cunoştinţele de electricitate, pe care *Lalescu* şi le-a apropriat în vechea şcoală de poduri şi şosele, i-au folosit ulterior la şcoala superioară de electricitate, unde a fost un strălucit elev al d-lui *Paul Janet*.

Ca elev la această şcoală, ajutat pe de o parte de profundele lui cunoştinţi de matematici, iar pe de alta de spiritul său creator, *Lalescu* a prezentat diferite note şi a publicat în «*Revue générale d'Electricité*», o teoremă asupra funcţiunilor periodice poligonale, care a fost punctul de plecare în studiile întreprinse mai târziu de elevii săi.

După unirea provinciilor româneşti cu vechiul regat, *Lalescu* îşi dă seama de importanţa pe care trebuia să o aibe creiarea în Banat, a unei instituţii universitare de cultură românească, şi reuşeşte să dea fiinţă şcoalei Politecnice din Timişoara, care funcţionează şi astăzi cu două secţiuni, Electromecanică şi Mine, aşa după cum o concepuse el.

In Noembrie 1920, *Lalescu* este însărcinat provizoriu cu lucrările de organizare şi conducere a şcoalei Politecnice din Timişoara în calitate de director, iar în Decembrie 1920, este însărcinat cu predarea cursului de Analiză, la aceiaşi

Biblioteca Universitară

școală unde, în primul an de funcționare, el a predat și cursul de Electricitate.

Ca director al școalei Politecnice din Timișoara *Lalescu* a funcționat până la Septembrie 1921.

In ce privește activitatea didactică după anul 1919, *Lalescu* în afară de cursul de Algebră superioară, predat la Universitate și acela de Geometrie analitică, predat la Școala de poduri și șosele, continuă să ție o serie de cursuri speciale pentru elevii anului III dela Facultatea de științe și pentru licențiații în matematici, aspiranți la titlul de doctor.

Inainte de 1916, *Lalescu* făcuse lecțiuni speciale de Teoria numerelor și Geometria triunghiului, iar după 1919 a predat următoarele cursuri: Serii trigonometrice, Ecuații integrale, Calcul vectorial și tensorial, Ecuațiile lui Maxwell, Teoria gravitației, — toate mărturie a preocupărilor de Fizică-matematică pe care le avea *Lalescu*.

Câtva timp el a fost și profesor de Mecanică la Institutul electro-technic din București și a suplinit catedra de Mecanică la Universitatea din București.

Ca activitate publicistică în domeniul matematic, *Lalescu* a scris: 1) lucrări cu caracter științific original, 2) lucrări cu caracter didactic.

Intre primele, în afara tezei sale de doctorat, *Lalescu* a publicat în editura «*Hermann Fils*» (Paris) o lucrare devenită clasică «*Introduction à la théorie des équations intégrales*» și un mare număr de note răspândite în cele mai de seamă reviste precum: *Comptes rendus de l'Académie des Sciences de Paris*, *Bulletin de la Société mathématique de France*, *Journal de mathématiques*, *Annales de la Faculté des sciences de Toulouse*, *Circolo Matematico di Palermo*, *Rendiconti del Academia dei Lincei* apoi în *Buletinul secției științifice al Academiei române*, *Gazeta matematică*, *Buletinul societății române de științe. etc.*, tratând cu deosebire asupra Ecuațiilor integrale, Seriilor trigonometrice, Teoria numerelor, Algebră superioară, Geometrie, etc.

Ca lucrări didactice a scris «*Culegere de probleme de geometrie descriptivă*», «*Lecțiuni de geometrie analitică*» (în 4 fascicole), apărute în Biblioteca «Gazetei matematice», «*Calculul*

vectorial și tensorial» (în Buletinul Societății Române de Științe) *«Lecțiuni de Serii trigonometrice»* (în Buletinul Asociației de matematici pure și aplicate) etc.

Printre manuscrisele lui *Lalescu* trebue să se găsească, între altele, cursul de Mecanică, predat la Institutul electrotechnic și un manual de Mecanică pentru licee, scris în timpul din urmă, când era bolnav.

In afară de aceste preocupări, pe *Lalescu* îl pasiona și istoria matematicilor; astfel el a îngrijit de tipărirea *Trigonometriei drept liniară* a lui *Gheorghe Lazăr* (Biblioteca Gazetei Matematice).

Lalescu a scris în afară de matematici, diverse articole literare, a ținut conferințe cu subiecte științifice și făcea parte dintr'un mare număr de societăți culturale printre care cităm: *Societatea română de științe, Gazeta matematică, Societatea Politecnică,* etc.

La Societatea română de științe, unde *Lalescu* a fost președinte al secției matematice, el a făcut numeroase comunicări iar în anul trecut a ținut o conferință asupra activității științifice a maestrului său *E. Picard*, conferință vie încă în amintirea celor cari au ascultat-o, pentru caracterizările fericite ce conținea, și pentru forma sa literară desăvârșită.

La «Gazeta matematică» *Lalescu* era considerat ca unul din membrii ei cei mai activi și lui i se datorește între altele, terenul pe care această societate l'a obținut în scopul de a-și clădi un local propriu.

La Societatea Politecnică, *Lalescu* a ținut după războiu, două conferințe asupra *«principiului relativității a lui Einstein»*, fiind printre primii oameni de știință din țară, care s'a pasionat pentru noile teorii ale Mecanicei.

In afară de activitatea științifică și culturală, *Lalescu* a fost prins în ultimii ani în vâltoarea vieței politice, fiind ales de două ori deputat al Caraș-Severinului și în câteva rânduri, raportor general al bugetului statului.

* * *

A arăta aci importanța științifică a lucrărilor matematice ale lui *Lalescu*, este o sarcină grea, care ese de altfel din cadrul acestui necrolog.

E destul să amintim însă, că nu există astăzi tratat asupra teoriei ecuațiilor integrale, în care numele lui *Lalescu* să nu fie citat la fiecare pas.

Astfel marele matematician italian *Vito Volterra*, unul din fondatorii teoriei ecuațiilor integrale, în prefața cărții sale: «*Leçons sur les équations intégrales et les équations integro-diferentielles*» spune între altele: «*la matière du chapitre II a été complétée par l'addition de plusieurs recherches fort intéressantes de M. Picard, de quelques paragraphes de la remarquable Thèse de M. Lalesco et de travaux d'autres auteurs*»: în acest volum numele lui *Lalescu* este foarte des citat, iar în expunerea sa, *Volterra* reproduce uneori demonstrații întregi datorite lui *Lalescu*.

In 1912, *Lalescu* publică «*Introduction à la théorie des équations intégrales*», prefațată în mod elogios de d-l *E. Picard*, fostul său profesor de la Sorbona, membru al Institutului Franței și secretar al Academiei Franceze.

Alături de cartea d-lor *Heywood și Fréchet*: «*L'équation de Fredholm et ses aplications à la Phisique mathematique*», lucrarea lui *Lalescu*, a cărei ediție este astăzi epuizată, a devenit o carte clasică, indispensabilă acelora care vor să se inițieze în teoria ecuațiilor integrale.

Deși în ultimul timp *Lalescu* nu se mai ocupa deaproape de matematică și astăzi numele lui este deseori citat chiar în revistele de peste ocean, — atât de remarcabile au fost lucrările sale științifice!

In ultimii ani de după războiu, știința și școala românească au avut regretul de a nu fi putut folosi în întregime talentul și puterea de muncă a lui *Lalescu*; în schimb cunoștințele sale întinse, el le-a pus în serviciul țării pe care a servit-o cu o dezinteresare de adevărat patriot.

Este drept să relevăm că *Lalescu* a pus în serviciul problemelor la care a colaborat, munca și cunoștințele sale fără să se fi bucurat de situația, pe care meritele sale deosebite l'ar fi indicat să o ocupe și dacă *Lalescu* nu ajunsese încă la acea treaptă politică la care aspirase, aceasta se datorește în bună parte și faptului că și în viața publică el era mai mult om de știință decât om politic.

Lalescu era în stare să sacrifice, — şi a făcut-o în multe ocazii,— simpatii şi situaţii, numai spre a-şi susţine ideile sale aşa după cum îi impunea spiritul său ştiinţific.

Toate problemele financiare la care a colaborat, precum salarizarea funcţionarilor publici de care este legat numele său prin cunoscuta «*curbă a lui Lalescu*», legea pensiilor, întocmirea bugetelor generale ale Statului, etc. poartă urma spiritului său clar.

* * *

In afară de activitatea sa ca om de ştiinţă, *Lalescu* s'a ilustrat ca profesor, fiind nu numai un foarte bun pedagog dar şi un mare animator şi stimulator al elevilor săi pentru cercetările originale.

Facultatea de Ştiinţe din Bucureşti, are norocul să aibe la secţia de matematici o serie de profesori iluştri, care prin calităţile lor ştiinţifice şi pedagogice se complectează unii pe alţii în modul cel mai armonic; se poate spune fără exagerare că progresul matematicilor în ţara noastră şi pleiada de tineri matematicieni români din ultimii zece ani, care prin lucrările lor s'au făcut cunoscuţi în lumea ştiinţifică din occident, — este în cea mai bună parte fructul rezultat din sămânţa aruncată de aceşti mari dascăli.

După *Spiru Haret* şi *Constantin Gogu*, Facultatea de Matematici din Bucureşti a avut fericirea să întrunească calităţile atât de variate ale profesorilor *David Emmanuel*, *Gheorghe Ţiţeica*, *Dumitru Pompeiu* şi în urmă pe ale lui *Traian Lalescu*, cel mai tânăr dintre profesorii ei.

Inţelepciunea şi blândeţea veneratului profesor *David Emmanuel*, care ilustrează de mai bine 50 de ani catedra de Teoria funcţiunilor, spiritul ponderat, fecund şi de o rară claritate a lui *Gheorghe Ţiţeica*, eleganţa de gândire şi înclinarea spre problemele de filosofie — matematică a lui *Dumitru Pompeiu* — nu se puteau complecta mai fericit, decât cu calităţile talentului sclipitor a lui *Lalescu*, care aducea în afară de spiritul său pătrunzător şi original, de cunoştinţele sale întinse, acel dar nepreţuit de a-şi apropia pe studenţi, prin temperamentul său comunicativ, prin entuziasmul său veşnic reînoit şi prin

acel suflu de tinereţe şi de optimism pe care îl radia în jurul său.

S'a crezut de unii că *Lalescu* nu ar fi fost un bun pedagog! Eroare, care îşi are origina în faptul că *Lalescu*, încrezător în forţele lui de creaţie, neglija uneori să-şi prepare cursul, iar alte ori, mai ales în ultimii ani, când o bună parte din timp i-l ocupa politica, nu avea posibilitatea să-şi revadă lecţiunile. Acest fapt, desigur un defect pentru un profesor, la *Lalescu* se transforma de cele mai multe ori într'o calitate, pe care nu odată studenţii săi au putut-o admira: venit la lecţie fără să fi pregătit cu deamănuntul chestiunea pe care avea să o trateze, el era nevoit să regăsească la tabelă o parte din rezultate şi de multe ori avea inspiraţii de moment şi găsea o nouă metodă sau făcea observaţii interesante de care altfel elevii săi ar fi fost poate lipsiţi.

Când însă *Lalescu* îşi pregătea lecţiunile, ele puteau fi date ca exemplu de expunere pedagogică; chestiuni pe cari elevii săi le-ar fi cunoscut din lecturile lor particulare, căpătau după lecţiile lui *Lalescu* o claritate pe care nu ar fi putut'o bănui; el avea un deosebit talent de analiză, o mare pricepere de a pune în valoare lucrurile, care păreau a avea la prima vedere un caracter secundar şi un neîntrecut dar de a situa problemele pe care le trata, în cadrul general în care ele luaseră fiinţă, astfel că dela început auditorul său era orientat asupra ţelului pe care îl urmărea în expunere.

In anul şcolar 1919 — 1920, reîntors dela Paris, unde terminase Şcoala superioară de Electricitate, *Lalescu* se consacră cu deosebire cursului de *Serii trigonometrice*, predat la universitate pentru licenţiaţii în matematici, candidaţi la doctorat.

La acest curs, se pare că *Lalescu* şi-a dat cu deosebire măsura marelui său talent matematic şi a deosebitelor lui însuşiri pedagogice. Neuitate vor fi pentru foştii săi elevi dintre cari unii sunt astăzi şi ei profesori — lecţiunile în care *Lalescu* îmbrăţişa cu o egală competinţă, cele mai variate capitole ale Analizei şi Fizicei matematice, împrăştiind din belşug din bogăţia cunoştiinţelor sale şi subliniind cu deosebită artă rezultatele care erau încă susceptibile de a fi duse mai departe.

Cunoscând perfect de bine calităţile şi aptitudinele auditorului său, *Lalescu* nu se mulţumea cu simpla expunere a cursului ci voia să deschidă elevilor săi, drumul spre cercetări originale.

In raport cu înclinările fiecăruia, *Lalescu* distribuia memoriile clasice, în legătură cu cursul ce preda, memorii care erau studiate, expuse şi analizate în şedinţe speciale de seminarii.

Odată pregătită această parte documentară, *Lalescu* îndrepta pe elevii săi în direcţiuni în care spiritul său pătrunzător vedea totdeauna posibilitatea da a găsi lucruri noui în domeniul matematic.

Lalescu a isbutit astfel să creeze un început de şcoală şi dacă nu ar fi fost absorbit de diversele ocupaţiuni pe care i le impunea situaţia lui de om politic, ar fi făcut desigur lucruri mari pe tărâmul ştiinţific şi didactic.

* * *

In toamna anului 1927, *Lalescu* care nici până atunci nu se bucurase de o sănătate prea bună, contractează o dublă pneumonie, în noaptea când făcuse de gardă la catafalcul lui *Ion I. C. Brătianu* şi nu a lipsit mult să-l pierdem încă de pe atunci.

După două luni de boală grea, *Lalescu* scăpat pentru moment de pericol simte că organismul său căpătase o mare lovitură; şi nu se înşelase!

Acei cari l'au vizitat în Ianuarie 1928 regăsesc pe *Lalescu* complect schimbat; temperamentului sglobiu şi vesel îi luase locul o uşoară tristeţe, optimismul său nemăsurat şi dorul său de a înfăptui cât mai mult îl părăsiră, spre a face loc resemnării!

Lalescu îşi dădu seama că orice efort fizic mai exagerat îi putea fi fatal şi că trebuia deci să renunţe definitiv la politică; avea chiar intenţiunea să părăsească catedra dela Şcoala Politecnică.

Lalescu mărturisea atunci prietenilor săi că doreşte să se întoarcă la ştiinţă şi să se dedice numai ei. Din nenorocire pentru ştiinţa şi şcoala românească era prea târziu!

Lalescu pleacă în 1928 întâiu la Nisa apoi la Paris; nici clima caldă a Mediteranei nici ştiinţa medicilor cu care s'a căutat, nu l'au putut însă reda activităţii.

Primul Congres al matematicienilor români ţinut la Cluj în 1929, nu a putut număra printre membrii ei pe *Lalescu*; lui nu i'a fost dat să poată saluta în numele Universităţii din Bucureşti pe marele matematician *Vito Volterra*, care participase la acel congres şi cu care *Lalescu* era în legături de prietenie ştiinţifică.

Chinuit de boală, departe de familia şi de ţara sa *Lalescu* nu mai avea decât dorinţa de a muri printre ai săi; el ia drumul spre patrie şi revine în Bucureşti, unde prea puţini ştiau de reîntoarcerea sa, — pentru a se stinge în ziua de 15 Iunie 1929.

Cu moartea lui *Lalescu* dispare unul din cele mai înzestrate talente matematice pe care le-a avut ţara, un învăţat care dusese de mult gloria ştiinţei româneşti peste hotare, un profesor care era o podoabă a Universităţii, atât prin marile lui însuşiri intelectuale cât şi prin entuziasmul veşnic tânăr şi emulaţia ce ştia să o sădească printre studenţi; un patriot care a luptat în special pentru problemele Banatului, provincia sa de origină.

Când se va scrie în viitor, istoria desvoltării matematicilor din ţara românească, numele lui *Lalescu* va figura la locul său de cinste printre premergători.

ERNEST ABASON
Conferenţiar la Şcoala Politehnică
din Bucureşti

BIBLIOTECA
UNIVERSITĂŢII
- IAŞI -

51/092.2 Lalescu, Tr.)(047.6)=59

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1965
1960

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE
F. GÖBL FII S. A.
BUCUREȘTI, STR. REGALĂ, 19

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

LEGATORIA
BIBLIOTECII UNIVERSITĂȚII
IAȘI
- 9 MAI. 1940

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU Cluj / Central University Library